

естетичного напрямку.

Фізичне виховання, можливо, єдиний вид діяльності який охоплює всі рівні впливу на особистість студента з метою його культурного розвитку. Комплексний вплив, випробовуваний студентом під час занять, сприяє не тільки формуванню корисних звичок, але й руйнуванню шкідливих стереотипів поведінки.

Література

1. Архангельский Л. М. Комплексный подход к теории и практике нравственного воспитания // *Философские науки*. – 1980. - № 1.
2. Ашмарин Б.А. Теория и методики физического воспитания. – М., Просвещение, 1990. – 375 с.: ил.
3. Бабанский Ю.К. Комплексный подход к воспитанию школьников. – М., 1980. – 190 с.
4. Бутовский А.Д. Вопросы физического воспитания и спорта на международном конгрессе в Брюсселе летом 1905 года / А.Д. Бутовский. - СПб., 1906. - С. 34-69.
5. Выготский Л.С. Эмоции и их развитие в детском возрасте. – Собр. соч., т. 2. – М.: Педагогика, 1982. – 495 с.
6. Коменский Я. А. Великая дидактика // *Избр. пед. соч.*: В 2 т. – М., 1982. Т. 1. Гл. XXIII
7. Косолапов Ю.А.. Нравственное воспитание учащихся в процессе перспективной деятельности коллектива. // *Нравственное воспитание школьников*. - 1975. - №12. - с.52.
8. Сухомлинский В.А. О воспитании. – М., 1973. – 285с.
9. Чикин С. Я. Физическое совершенство человека. – М., Медицина. 1976. – 120 с.
10. Шемшурина А. Основы этической культуры школьников. // *Народное образование*. 1998. – №6 – 64-65 с.
11. Шилова М.П. Изучение воспитанности школьников. – М., 1992. – 104 с.
12. Широкова И.Г. Этика. – М., 2002. – 326 с.
13. Шубинский В.С. Человек как цель воспитания – М., 1992. – 258 с.
14. Штольц Х., Рудольф Р. Как воспитывать нравственное поведение. - М., 1986. – 297 с.
15. Шульц М.П. К вопросу о методах нравственного воспитания школьников. // *Нравственное воспитание школьников*. 1976. – №12 – 104 - 115 с.
16. Яновская М.Г. Нравственное воспитание и эмоциональная сфера личности // *Классный руководитель*. 2003. – №4 – с.24-29.

ПРОБЛЕМИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДЖЕННЯ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

М.І. Бурда
м. Київ, Україна

Сучасна шкільна освіта ще недостатньо адаптована до майбутніх потреб учнів. Водночас освітня система має стимулювати зміни в усіх сферах: науці, культурі, техніці, економіці, суспільстві, відносинах людини із суспільством. Тому зусилля педагогічної науки і практики зосереджено на формувальному потенціалі освіти, на її здатності розвивати в людини волю до життєтворчості, інтерес до самопізнання і самовизначення. Щоб досягти цієї мети, треба перебороти одноманітність, усередненість і безсуб'єктність школи.

Останніми десятиріччями робота у цьому напрямі і на нормативному рівні, і в освітній практиці полягала в забезпеченні варіативності школи, створенні умов для вияву потенційних можливостей учня, стимулюванні в нього мотивації досягнень у навчальній та інших сферах діяльності.

Зросла в суспільстві затребуваність шкіл, які мали змогу створювати відповідне навчальне середовище, диференціювати освітній процес, урахувати схильність учнів до поглибленого вивчення певних предметів, надавати освітні послуги у вивченні кількох

іноземних мов, інформатики, циклу предметів естетичного циклу тощо.

Окрім того, розширюючи номенклатуру й обсяги вивчення предметів, школи обмежують вибір учнів, оскільки виходять з наявного ресурсного потенціалу, насамперед кадрового, матеріального, навчально-методичного. Тому законодавче закріплення профільності старшої школи, безперечно, є прогресивним кроком у забезпеченні її варіативності: диференціації й індивідуалізації навчання, відповідності змісту загальної середньої освіти запитам учнів і соціальному замовленню.

Теоретичного оформлення ідея профільності набула в Концепції профільного навчання в старшій школі, яку розробила творча група науковців Інституту педагогіки. Було враховано вітчизняний і зарубіжний досвід, показники вибору учнями профілю навчання протягом п'яти останніх років; простежено дані про ефективність діяльності шкіл залежно від урахування ними суспільного контексту функціонування й індивідуальних потреб учнів.

Прокоментуємо науково-методичні проблеми, які набули найбільшого резонансу:

1. Дефінітивне опрацювання проблеми, досягнення адекватного розуміння цілей і змісту профільного навчання. Адже не можна внести точність у міркування, якщо її на зафіксовано в означенні.

На відміну від поглибленого профільне навчання дає змогу учням обрати не один-два предмети, а конкретну пріоритетну галузь для глибшого вивчення, опанування групи, циклу, сукупності предметів на взаємодоповнювальній і підтримувальній основі, які часто забезпечують понятійними апаратом, методами і засобами вивчення один одного. Крім того, вивчення саме циклу предметів запобігає вузькій спеціалізації, яка здебільшого не відповідає реальним потребам та інтересам старшокласників (зазвичай їх цікавить не один, а група предметів, не одна, а кілька близьких професій). Тому пропозиції залишити поряд з профільним поглиблене вивчення окремого предмета є, на нашу думку, дискусійними.

2. Проблемою, довкола якої точаться суперечки, є втілення концептуальних задумів профільного навчання у змісті освіти, формування навчальних планів тощо, тобто профільне наповнення змісту навчання.

У типових навчальних планах для старшої школи виділено години для спецкурсів, тобто курсів профільного доповнення змісту. Стрижневими у формуванні навчального плану є питання складу й обсягу базових курсів. Їх кількість має бути невеликою, проте з функціонально повним набором.

3. Невідкладним завданням стає розробка програм базових, профільних і спеціальних курсів, відповідних підручників, методик, засобів навчання, які найповніше враховуватимуть різнорівневість освітніх середовищ і діапазон індивідуальних потреб учнів.

Тому зміст профільних і базових курсів має різнитися не лише обсягом навчального матеріалу, а й способами його впорядкування, ступенем узагальнення знань, співвідношенням між теоретичними й емпіричними знаннями.

4. Виділимо ще одну наукову проблему. Це допрофільна підготовка учнів, яка не повинна обмежуватися лише школою, а мати підтримку в сім'ї, мікрорайоні та забезпечити наступність між допрофільною підготовкою і профільним навчанням, профільною і професійно-технічною освітою.

На цьому етапі важливим стає своєчасне оцінювання комплексу індивідуальних особливостей підлітка з урахуванням його готовності до успішного навчання за певним профілем; запобігання дезадаптації в умовах виникнення навчальних труднощів і стресів, пов'язаних із спілкуванням у новому колективі. Головне, щоб учень усвідомив себе суб'єктом вибору профілю навчання. Допрофільна підготовка потребує психологічного супроводження, соціологічних вимірювань, накопичення бази бажаного у зіставленні з можливим.

5. У цьому сенсі важливо враховувати особистісне і соціальне в організації освітнього процесу.

З цього погляду освіта, безумовно, – соціально-особистісна, що зумовлює значення контексту в розумінні ходу і результатів, у тому числі профільного навчання.

На нашу думку, фахівцям у галузі управління варто вивчити необхідність сертифікації освітніх закладів чи груп, а також і вчителів щодо наявності об'єктивних підстав для реалізації профільної освіти.

6. Важливо не втратити час на вивчення типових ситуацій щодо **створення умов для профільного навчання** у великих і малих містах, сільській місцевості, на розробку організаційних моделей профільного навчання в різних варіантах: одно- та багатопрофільних школах; профільних школах інтернатного типу; навчально-виховних комплексах; міжшкільних навчально-виробничих комбінатах; у школах у поєднанні з ПТУ; профільних загальноосвітніх школах з ресурсним центром для його використання з іншими закладами освіти, мікрорайону, регіону, шкільного округу (своєрідна модель організації профільного навчання).

7. Наступні кілька років школи, а також установи нормативного і наукового супроводження мають враховувати поступове **входження профільності у структуру 12-річної школи**.

У цьому ракурсі важливо розрізнити два напрями профілізації старшої школи. Перший – 11-річна структура школи, що послуговуватиметься перехідними навчальними планами. Другий – 12-річна, яка матиме концептуальне нормативне забезпечення і логічний початок з 2010 року. У системі АПН уже здійснено відповідні випереджувальні дослідження щодо профільного забезпечення математичної, хімічної і біологічної освіти й нині можна прогнозувати подальші дослідницькі кроки. Зокрема, у розробці курсів за вибором, які можуть доповнювати профільні, розвивати базові в різних комбінаціях.

Ми розглянули найважливіші, на нашу думку, питання, які потребують наукового й методичного опрацювання.

З ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ В УЧНІВ

*Н.М. Буринська
м. Київ, Україна*

Сьогодні всі усвідомлюють важливість формування екологічних знань та умінь у підростаючого покоління. Створюючи систему екологічної освіти та виховання у спеціалізованій еколого-економічного профілю СШ № 67 м. Дніпропетровська, учитель хімії Лариса Андріївна Федотова почала з розробки концепції. При цьому бралися до уваги всі прогресивні ідеї в цій галузі, закладені природничими, суспільними та педагогічними науками.

Тож виокремлено 5 пріоритетних напрямів екологічної освіти:

- *шкільна* (теоретична) екологія ґрунтується на вивченні екологічних закономірностей і глобальних проблем;
- *технічна* (промислова) – на вивченні наслідків техногенних впливів на довкілля та способів боротьби із забрудненням різними технічними засобами;
- *соціально-політична* – це спроба засобами освіти переконати в необхідності охороняти природу;
- *ігрова* – засіб, що сприяє розвитку дітей, а для дорослих – це полегшений спосіб здобуття екологічних знань;
- *польова екологія* об'єднує методики екологічної освіти, за допомогою яких учні вивчають довкілля на прикладах реальних природних об'єктів – тварин, рослин, природних комплексів (екосистем) в умовах їх існування.

Основною формою освіти є екскурсії, польові практикуми під час походів та екскурсій.

Формування екологічної свідомості тільки засобами відповідної освіти є недостатнім, бо такі знання не завжди спонукають до екологічно спрямованої діяльності. Досягти цього можна, залучаючи учнів до вивчення реальної екологічної ситуації, до посильного внеску в її поліпшення, тобто завдяки використанню краєзнавчого підходу. Такий підхід у концепції